

Socialstyrelsen

Stockholm 2016-03-18

Remissvar allmänna råd och föreskrifter avseende stödboende (Dnr 1953/2016)

Vi, branschorganisationen Svenska Vård, tackar för möjligheten att lämna svar på aktuell remiss om allmänna råd och föreskrifter avseende stödboende.

Vi vill särskilt nämna det positiva i att Socialstyrelsen genomförde ett dialogmöte med olika aktörer under december 2015 vilket var mycket bra för att lämna tankar och synpunkter inför införandet av en ny boendeform inom den sociala omsorgen. Vid det aktuella dialogmötet överlämnade vi en PM som också bifogas detta remissvar (bilaga 1) och det är glädjande att flera av de punkter vi då adresserade återfinnes i föreskriften.

Inledning

Svenska Vård ställer sig positiv till föreskriften och vi anser att Socialstyrelsen lyckats väl med att balansera behovet av tydliga krav samtidigt som att skillnaderna i relation till HVB är noterbara. Det minskar dock inte behovet av uppföljning av en helt ny stödform för barn och unga.

I vårt remissvar tillför vi några frågeställningar som i första hand rör tillämpningsperspektivet. Men eftersom Inspektionen för vård och omsorg (IVO) inte är föreskrivande myndighet lyfts dessa fram i detta remissvar. Vår förhoppning är att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska genomföra en dialog med olika intressenter, framförallt utförarföreträdare, för att säkerställa att tillämpningen blir så ändamålsenlig, effektiv och förutsägbar som möjligt.

Frågeställningar vid tillståndsgivning

Trots att Socialstyrelsen inte tillämpar föreskrifterna vid tillståndsgivning är det angeläget att i denna remiss reflektera kring just tillämpningen. Det gäller framförallt hur tillstånden kommer att utfärdas. Konkret handlar det om tillstånd per enhet, regionala tillstånd eller nationellt tillstånd för att bedriva stödboendeverksamhet. Här menar vi att regionala tillstånd eller allra helst nationella tillstånd för stödboendeverksamhet definitivt är att föredra. Det naturligtvis kombinerat med väl beskrivna processer om hur verksamheten ska bedrivas, bemannas, systematiskt kvalitetsledningsarbete etc.

Stödboende är en annan typ av verksamhet än HVB och det måste också göra avtryck i tillståndshandläggningen och huvudintresset bör vara på sådana parametrar och förändringar som är avgörande för verksamhetens innehåll och inriktning, inte var ett visst boende är beläget geografiskt.

Verksamheten som söker tillstånd skall alltså visa att den har förutsättningar att bedriva verksamhet av god kvalitet oaktat var i landet det enskilda stödboende är beläget. Därvidlag är de specifika lokaler som verksamheten bedrivs i, till skillnad mot i ett HVB, av underordnad betydelse. Vidare är det sannolikt inte möjligt för IVO att bedöma enskilda lägenheter och huruvida de är ändamålsenliga ur ett tillståndsperspektiv.

Utifrån ett tillsynsperspektiv bör ett anmälningsförfarande avseende var boendena är geografiska belägna vara tillfyllest. Faktum är att antalet boenden kan komma att variera över tid och att då behöva göra en ny tillståndsansökan för mindre förändringar anser vi inte har någon kvalitetspåverkan eller faktiskt betydelse för innehållet i verksamheten. Uppgifter om var boendena finns är naturligtvis självklart, exempelvis utifrån ett tillsynsperspektiv.

Kvalitetsfrågor och tillståndsplikt

Föreskriften gäller alla utförare oavsett driftsform, dock är inte offentliga utförare tillståndspliktiga. Oaktat tillståndsplikt eller ej menar vi att kommuner som bedriver verksamhet enligt föreskriften också ska redogöra för de delar som ingår i en tillståndsansökan; målgrupp, vårdinnehåll, systematiskt kvalitetsledningsarbete m.m.

Tillståndet är ju gränsen för vad som en utförare får göra och att vid anmälan av verksamhet bör offentliga utförare utforma den inlämnade informationen så lika den information som privata utförare lämnar in. Denna information är inte minst viktigt med tanke på matchning, riskanalyser, bedömning av metoder lämpliga för målgruppen m.m.

Vi vill notera att Valfärdsutredningen har frågan om tillståndsplikt under utredning, så den sakfrågan hanterar vi framförallt i relation till den utredningen.

Särskilda risker

Det framgår tydligt i föreskriften att *”Endast barn eller unga i åldern 16 – 20 år som enbart behöver stöd av verksamheten för att förberedas för ett självständigt liv får skrivas in i ett stödboende”*. Det blir särskilt viktigt att säkerställa att stödboende inte används som ett placeringsalternativ för barn och unga som inte i stor utsträckning kan klara sin dagliga livsföring utan hjälp.

Vi ser en risk att nämnder kan se stödboendeformen som en enklare placeringsform och därför menar vi att det är särskilt viktigt med en uppföljning av stödformen görs av ansvariga myndigheter så snart det finns ett tillräckligt bra underlag. Vi hänvisar till tidigare inlämnad PM (bilaga 1) vad avser möjliga målgrupper för stödboende.

För Svenska Vård

Dan Nilsson
förbundsdirektör

Bilaga 1 – PM möte stödboende 16-20 år Socialstyrelsen 3 december 2015

Branschorganisationen Svenska Vård överlämnar denna PM med skriftliga svar på de frågor som ställdes inför möte avseende ny placeringsform, stödboende för ungdomar 16-20 år.

Vi är glada över att Socialstyrelsen valt, trots den begränsade tid som står till förfogade, lyckats få till stånd ett möte där vi och andra intressenter får möjlighet att lämna synpunkter.

Det talade ordet gäller.

Inledning

Om inte boendeformen stödboende tydligt skiljer sig som alternativ från HVB menar vi att införandet av boende formen är tveksam. Stödboende för aktuell målgrupp ska riktas till tämligen självständiga unga och inte ses som ett mindre kostsamt alternativ till HVB. Varje enskild individs behov måste styra val av behandlings-, stöd- eller omsorgsform. Och, den enskilde ungdomen ska ges ett stort inflytande.

I bedömningen av stödboende enligt nu aktuell form menar vi att istället för att göra bedömningen vilka skäl som talar mot en placering bör det perspektiven istället ersättas med vad som talar mot en sådan placering givet.

Stödboende menar vi mycket väl kan bli ett bra komplement till HVB och vara en del i en kedja av insatser för en individ. Vi gör också bedömningen att stödboende mycket väl kan vara en förebyggande insats för ungdomar kan behöva ett stödboende för att förebygga behov av mer omfattande insatser.

Stödboende kan rätt utformat vara ett viktigt delsteg till ett självständigt liv utan stöd från socialtjänst.

Vilka grupper av ungdomar kan behöva ett stödboende?

Det finns flera grupper som vi bedömer kan behöva ett stödboende:

- Ungdomar med familjeproblematik i form av konflikter i hemmet med ungdomen eller mellan vårdnadshavare som gör hemmet olämpligt för ungdomen.
- Ungdomar som lever i familjer där det förekommer missbruk hos vårdnadshavare.
- Ungdomar som saknar vårdnadshavare.
- Ungdomar i familjesituation där stadigvarande bostad saknas.
- Ungdomar som redan är i behandling, i utslussfas, vars familjesituation gör att ungdomen inte bör flytta hem.
- Ungdomar som har svårt att vistas med andra ungdomar, exempelvis på ett HVB eller i ett familjehem.

Samtliga förslag ovan avser i normalfallet ungdomar som har en hög grad av självständighet och förmåga att klara sig. För ungdomar som inte har ett behov av det skydd och den tillsyn som erbjuds vid ett HVB kan ett stödboende eller en familjehemsplacering vara lämpligt.

Vad är vinsterna med stödboende jämfört med HVB?

- Stödboende blir sannolikt ett bra komplement till HVB och familjehem under förutsättning att skillnaderna mellan dessa tre olika placeringsformer blir tydlig.
- Smittoeffekterna minskar.
- Kan passa ungdomar som inte önskar en familjehemsplacering.
- Bra för ungdomar med hög grad av självständighet som inte behöver omsorgen från en familj eller tillsynen från ett HVB. Familjehem kan medföra steg tillbaka i självständigheten.
- Förbättrar möjligheterna till att gå ungdomarnas egna önskemål till mötes.

Vad är viktigt att tänka på när man utformar ett stödboende?

- Eftersom ungdomarna är minderåriga är tillgång till personal dygnet runt viktigt. Tillgången kan liknas vid jour inom hemtjänsten.
- Dagliga besök/träffar med kvalificerade kontaktpersoner som står för trygghet och struktur i vardagen.
- Verksamheten behöver betona skolgång, utbildning eller annan sysselsättning/arbete. Viktigt med strukturerad samverkan med skola, arbetsförmedling m.m.
- Fast träfflokal/mötesplats för ungdomar för att motverka isolering och för att ha en fast punkt i vardagen.
- Tydliga genomförandeplaner för de placerade.
- Tydliga ansvarsområden; vem/vilka ansvarar för kontakter med olika myndigheter, samverkan etc.
- Viktigt att fundera över ålderintegrering, särskilt om den nya ålderskategorin läggs till ett redan befintligt stödboende för en äldre ålderskategori som kanske har en annan bakgrund. Exempelvis inte lämpligt att åldersintegrera 17-åringar med 35-åringar med missbrukarbakgrund. Däremot kan det finnas skäl att acceptera viss ålderintegration, men det ska finnas skäl för det.
- Behöver inte vara ett stödboende enligt "trapphusmodell". Stödboendet kan vara utspritt över en geografisk yta som möjliggör samverkan och en gemensam

mötesplats/träfflokal. Givet dagens begränsade tillgång på bostäder är detta sannolikt nödvändigt om stödboenden ska komma till stånd.

Innehåll tillståndsplikt

En tillståndsplikt avseende stödboende bör mer liknas vid certifiering/tillstånd öppenvårdsverksamhet och ansvaret borde kunna kopplas till en juridisk person än till en föreståndare. Dennes ansvar bör inte se lika ut som vid ett HVB. Vi menar istället att kontaktpersonernas närvaro bör betonas.

Verksamhetens ändamål, tänkta funktionssätt och ledning ska värdesättas högt vid en tillståndsbedömning. Tillståndsförfarandet måste vara enkelt och vara koncentrerat på ett fåtal grundläggande krav.

Kravet på föreståndare får inte jämföras med dito vid HVB. Gedigen och vitsordat god erfarenhet av att arbeta med unga människor bör vara tillräckligt liksom utdrag ur belastningsregistret.

Stödboendet bör arbeta systematiskt med kvalitetsfrågor, men i synnerhet med trygghetsfrågor av olika slag. Tillgänglighet är mycket viktigt.

*Då det är en helt ny stödform vi nu har att arbeta med är det helt avgörande att säkerställa att enbart **relevanta** krav på tillstånd kommer med i processen.*

Vilka risker finns?

- Den nya placeringsformen får inte leda till att ekonomiska incitament medför att beställaren av insatsen väljer en annan form än den som mest motsvarar behoven hos den unge. I media har exempelvis den nya stödboendeformen beskrivits som ett billigare alternativ än HVB för bland andra ensamkommande ungdomar. Detta är sannolikt i sak korrekt, men sociala insatser är inte kollektiva, de ska anpassas till respektive individ.
- Ungdomar med större skydds- och tillsynsbehov än vad ett stödboende kan erbjuda skrivs in.
- Social isolering om inte tydliga regler gäller för kontakter, fasta mötesplatser/tider m.m.
- Risk att kraven på föreståndare ställs så höga att den redan begränsade tillgången på möjliga föreståndare till HVB bli ännu mer alarmerande.
- Viktigt att vi öppet diskuterar ändamålet med stödboenden och tydliggör skillnaderna mellan HVB, stödboende och familjehem. Annars finns stor risk för felplaceringar.

Hur kan dessa risker motverkas?

- Detta bör finnas särskilda krav vid tillståndsgivning och tillsynandet där rutiner och arbetssätt ska beskrivas för att visa hur man motverkar smittoeffekter mm, samt hur man tar hänsyn till att minderåriga ev. placeras tillsammans med myndiga personer.
- Viktigt med tydlig redogörelse för "de särskilda skälen" i relation till beställare av insatsen och att ansvaret för det samma vilar på beställaren, för att den inte ska överutnyttjas i relation till ekonomiska intressen och/ eller platstillgång på HVB.
- Viktigt att betona att utredning och uppföljning sker enligt rutiner för minderåriga, med samma noggrannhet avseende BBIC:s livsområden samt uppföljningsfrekvens.

Frågor

- Kan det vara möjligt att omvandla ett HVB-tillstånd till ett tillstånd för stödboende?
- I Stockholms Stad har det gjorts en upphandling av "kollektivt stödboende", faller ett sådant "stödboende" under den nu aktuella stödformen?

Kontaktuppgifter

Vid frågor om detta PM vänligen kontakta Dan Nilsson, förbundsdirektör, Svenska Vård, dan.nilsson@svenskavard.se eller 0709-84 40 99.